

Subvencions per a projectes d'investigació en matèria d'arqueologia i paleontologia

Informe de l'estat d'execució del projecte (anualitat: 2018 2019 2020)

Dades d'identificació del projecte

Nom de la persona sol·licitant	NIF
ANNA MARIA PUIG GRIESSENBERGER	40431499Y
(INSTITUT D'ESTUDIS EMPORDANESOS)	G17436064
Títol del projecte	Núm. expedient
La fundació de la parròquia de Santa Maria de Castelló d'Empúries (Alt Empordà). L'evolució dels edificis culturals (segles VIII-XV)	CLT009/18/00003

Descripció de l'estat d'execució del projecte (el camp de text és il·limitat):

Entre els dies 14 de setembre i 2 d'octubre de 2020 s'ha portat a terme una nova intervenció arqueològica a l'entorn de la Basílica. En aquesta anualitat els treballs s'han centrat en el pati que es troba al costat sud de la Basílica, entre aquest temple i l'edifici que es coneix amb el nom de Palau Macelli. Aquesta intervenció s'ha pogut fer gràcies a la bona disposició de la propietat. Els treballs han consistit en l'excavació d'un sector de 5 m de llargada per 3 m d'amplada situat just al costat de la tanca perimetral que separa el pati del carrer del Carbonar i ran de la façana de l'església. Un cop tret el paviment de ciment recent que hi havia s'ha posat de manifest que l'espai es trobava força alterat en època recent per l'ús continuat del lloc i per la construcció d'uns dipòsits. Aquests havien estat excavats en el terreny fins a una profunditat entre 1 m i 1,50 m, i havien deixat a la vista tant la fonamentació d'uns contraforts de l'església gòtica com la de les capelles. Sembla que aquests dipòsits correspondrien més a un sistema de recollida d'aigües plujanes que a criptes funeràries, i haurien estat construïts en un moment indeterminat del segle XVIII o XIX, per acabar amortitzats dins la primera meitat del segle XX.

Les dimensions d'aquests dipòsits, que no s'han vist completes, han provocat que l'espai en el que es podien trobar restes d'ocupació relacionades amb la Basílica quedés força reduït. No obstant això, ha estat possible determinar una seqüència prou completa sobre la que podem aportar més dades cronològiques un cop finalitzi l'estudi dels materials recuperats. En primer terme, s'han detectat diversos nivells que es caracteritzen per la presència de restes humanes inconnexes i alterades, que correspondrien al cementiri que hi havia en el lloc i que sabem ocupava aquest espai de migdia de l'església almenys des del temple romànic (s'ha identificat un NMI de 20). Aquest cementiri hauria estat afectat per la construcció del Palau Macelli -iniciat a l'entorn de l'any 1660- i per la de la capella barroca dels Dolors -començada a partir de 1768-, però segurament també per l'edifici que havia ocupat aquest lloc anteriorment, el casal de la comunitat de preveres. Per sota d'aquests estrats de cementiri alterats s'han registrat algunes restes humanes més ben conservades i en posició (5 individus).

L'estudi antropològic de les inhumacions ha estat realitzat per l'empresa Insitu s.c.p., que forma part del projecte. Aquest s'ha centrat en determinar l'edat, el sexe, la tafonomia, la morfologia i les patologies presents. En els 5 individus millors conservats també s'han fet càlculs d'estatura i robustesa, així com de la pràctica funerària. Dos d'aquests han estat seleccionats per fer una datació radiocarbònica. Les mostres han estat trameses al laboratori Beta Analytic, i ambdues han donat una datació, amb percentatge del 95,1 %, entre 1154-1264 cal AD. La cronologia és interessant atès que omple un buit cronològic en l'evolució dels cementiris fins ara detectats al sector nord de la Basílica, a la vegada que s'ha de relacionar amb la fase final del temple romànic, just abans de la construcció de l'edifici gòtic.

Finalment, les restes més antigues que s'han localitzat a l'excavació corresponen a dues sitges, obertes en el subsòl del lloc, que és de llims. Les sitges tenen unes característiques molt similars a les descobertes en el solar al Nord de la Basílica entre els anys 2017 i 2019, i correspondrien al sitjar que hauria funcionat a l'espai de la sagrera dins els primers anys del temple romànic. La seva amortització s'ha pogut datar en un context semblant a les sitges del costat nord, dins el segle XI.

Durant aquesta campanya també s'ha procedit a documentar l'espai soterrani que es troba a tocar de la capçalera de l'església pel costat est, concretament per sota de la terrassa que es coneix com a mirador. Aquesta intervenció s'ha pogut fer gràcies a la bona disposició del rector de la parròquia, Mn Joan d'Arquer. L'existència d'aquest interessant

espai ja era coneguda des de fa un temps, però fins ara no havia captat l'interès dels investigadors de l'edifici. En aquest espai s'ha procedit a registrar l'estructura de manera gràfica, amb fotogrametria i planta, a l'espera si en alguna ocasió es pot excavar el seu subsòl. L'atenció cap el soterrani també s'emmarca en el projecte de recerca atès que el seu estudi ens permet conèixer com era l'espai damunt del qual es va bastir la capçalera de l'església gòtica quan es va substituir el temple romànic. La hipòtesi que s'està treballant és que l'espai que circumval·lava tota la capçalera pel costat est era molt més baix que l'actual, i que es fonamentava damunt el subsòl natural que conforma en vessant de llevant del puig Salner, un terreny amb un pendent força acusat. La importància d'aquest estudi rau en el fet no només de poder reconstruir com era l'entorn de la Basílica sinó també en poder identificar la causa de les patologies que presenta l'edifici gòtic en aquesta part.

Al respecte d'aquestes patologies observades durant els treballs arqueològics, s'ha elaborat un informe que s'ha tramés als Serveis Tècnics del Bisbat de Girona (Maria del Mar Ribé, arquitecte tècnic), prèvia reunió concertada pel 16 de novembre amb Mn. Joaquim Giol, membre del Consell Episcopal, Provicari General i responsable del patrimoni immobiliari del Bisbat. En aquest informe es detallen les diverses patologies, amb un breu anàlisi històric de l'evolució de l'edifici i de la seva implantació sobre el subsòl, en el que es fa una aproximació de quina es creu que podrien ser la causa de les mateixes. Durant la mateixa reunió s'ha presentat la proposta d'intervenció per l'any 2021 a l'interior del temple i s'ha lliurat l'informe corresponent al departament de Cancelleria i Secretaria General (Maria Teresa Cebrià, cancellera) per a la seva valoració.

Al respecte de l'estudi de l'entorn, s'han fet uns sondejos manuals a l'entorn de la capçalera i en breu començaran unes prospeccions geològiques que han de donar llum sobre la fonamentació d'aquest sector de l'edifici, on es concentren les esmentades patologies, i sobre el paisatge i el territori circumdants. Respecte del primer punt, les dades que hem obtingut fins ara ens han permès reconèixer que si bé la plataforma de terreny natural sobre la qual es va construir la nau -en el seu extrem est- era a la cota de 16,17/16,06 m snm al nord i 15,69 m snm al sud, la part de la capçalera es troba a la cota de 13,21 m -en l'únic punt on s'ha pogut calcular. Estem parlant d'una diferència entorn dels 3 m, que suposem que serà superior a mesura que ens acostem a la muralla i al rec del Molí, que es troben en el límit perimetral est de la Basílica.

Quant a l'estudi documental, s'està seguint amb el buidatge de protocols notariais dels segles XIII i XIV, a càrrec de Josep Maria Gironella, i s'ha incorporat a l'equip el documentalista Ramon Sarobe, gràcies també a la col·laboració del Museu d'Història de Catalunya, per fer el buidatge de les visites pastorals dels segles XIV i XV, i altres documents que es conserven a l'Arxiu Diocesà de Girona.

Es troben en procés de conservació i restauració diversos objectes de ferro recuperats a les excavacions del solar al nord, a càrrec de l'empresa ÀBAC, conservació-restauració, S.L.

També s'han entregat noves mostres de ceràmica per ampliar l'estudi arqueomètric dels materials de la fase romànica (segles X-XI), anàlisi que està portant a terme l'equip format per Marta Valls, Jaume Buxeda i Marisol Madrid, d'ARQUB, GRACPE, del Departament d'Història i Arqueologia de la Universitat de Barcelona.

Finalment, a nivell de difusió dels treballs i dels resultats, s'han concedit reportatges i entrevistes als mitjans de premsa locals i comarcals, i s'han aprofitat els diversos mitjans digitals de què disposa l'IEE per a donar-los a conèixer (web, facebook, twitter i instagram). Està previst, també, elaborar uns plafons explicatius per col·locar in situ un cop hagin finalitzat els treballs arqueològics. Restaria esmentar la publicació preliminar dels resultats de les intervencions realitzades entre els anys 2018 i 2019 al sector nord de la Basílica, a les XV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona. Durant les mateixes, que no es varen poder celebrar presencialment tal com estava previst a Castelló d'Empúries, s'havien de presentar els resultats dels treballs arqueològics en una comunicació.

Cessió de drets (d'acord amb l'apartat 11. c) de la Resolució CLT/2219/2018)

Les persones físiques que siguin autors dels informes de resultats de les intervencions, de les memòries científiques amb els resultats de les intervencions, dels informes anuals sobre l'estat d'execució dels projectes (en el cas que contingui dades científiques) i de la memòria explicativa del compte justificatiu han de cedir, amb caràcter no exclusiu, els drets d'explotació de les dades incloses en aquests documents, amb caràcter indefinit i per a tots els països del món, per tal que el Departament de Cultura les pugui difondre per qualsevol mitjà.

Important: Les entitats privades han de lliurar aquest document a través de l'espai [Estat de les meves gestions](#) de Tràmits gencat (finestra "Documentació complementària de la justificació"). Les entitats públiques ho han de fer a través d'[EACAT](#) (tràmits >> els meus tràmits >> enviats >> Filtre: cercar per expedient >> requeriment de documentació).

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
**Oficina de Suport
a la Iniciativa Cultural**

K0121/U0010

K540-V04-18